ARREST VAN HET HOF (Eerste kamer)
12 december 1985 *

In zaak 276/84,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het Finanzgericht Hamburg, in het aldaar aanhangige geding tussen

Gebr. Metelmann GmbH & Co. KG, te Hamburg,

en

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van verordening nr. 2730/79 van de Commissie van 29 november 1979 houdende gemeenschappelijke uitvoeringsbepalingen inzake het stelsel van restituties bij uitvoer voor landbouwprodukten (PB 1979, L 317, blz. 1), en van verordening nr. 1371/81 van de Commissie van 19 mei 1981 houdende uitvoeringsbepalingen inzake de monetaire compenserende bedragen (PB 1981, L 138, blz. 1),

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Eerste kamer),

samengesteld als volgt: R. Joliet, kamerpresident, G. Bosco en T. F. O'Higgins, rechters,

advocaat-generaal: P. VerLoren van Themaat
griffier: P. Heim

gelet op de opmerkingen ingediend door:

— Metelmann GmbH & Co. KG, verzoekster in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door K. Landry, advocaat te Hamburg,

— Hauptzollamt Hamburg-Jonas, verweerder in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door O. Vester,

* Procestaal: Duits.

— de regering van de Italiaanse Republiek, vertegenwoordigd door A. Squillante, kamerpresident bij de Consiglio dello Stato, hoofd van de dienst Diplomatieke geschillen van het ministerie van Buitenlandse Zaken, als gemachtigde, bijgestaan door O. Fiumara, avvocato dello Stato,

— de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door B. Jansen, lid van haar juridische dienst, als gemachtigde, bijgestaan door G. Lechleitner, Regierungsrat bij het bondsministerie van Economische Zaken te Bonn, ter beschikking gesteld van de juridische dienst van de Commissie in het kader van het uitwisselingsprogramma van nationale en gemeenschapsambtenaren,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 24 oktober 1985,

het navolgende

ARREST

(omissis)

In rechte

1 Bij beschikking van 1 oktober 1984, ingekomen ten Hove op 21 november daaraanvolgend, heeft het Finanzgericht Hamburg krachtens artikel 177 EEG-Verdrag enkele vragen gesteld over de uitlegging van artikel 9, lid 1, van verordening nr. 2730/79 van de Commissie van 29 november 1979 houdende gemeenschappelijke uitvoeringsbepalingen inzake het stelsel van restituties bij uitvoer voor landbouwprodukten (PB 1979, L 317, blz. 1), alsmede over de uitlegging van verordening nr. 1371/81 van de Commissie van 19 mei 1981 houdende uitvoeringsbepalingen inzake de monetair compenserende bedragen (PB 1981, L 138, blz. 1).

2 Deze vragen zijn gerezen in het kader van een voor genoemde rechterlijke instantie aanhangig geding tussen Metelmann GmbH & Co. KG (hierna: Metelmann), te Hamburg, en het Hauptzollamt Hamburg-Jonas.

3 Metelmann had in augustus 1981 bij twee Duitse douanekantoren verzocht om uitklaring van twee partijen melkpoeder, verpakt in zakken van 25 kg en bestemd voor uitvoer naar Polen, waarvoor de restitutie bij uitvoer en het monetair compenserend bedrag (hierna: mcb) vooraf waren vastgesteld. Na de uitklaring werden de twee partijen, die wegens hun verpakking onder tariefpost 04.02 A II b 1 vielen, vervoerd naar de vrijhaven van Hamburg, waar een derde aan wie zij intussen waren verkocht, de partijen voor hun vertrek uit het geografisch grondgebied van de Gemeenschap liet ompakken in eenheden van 1 kg, waardoor tariefpost 04.02 A II a 1, waarvoor overigens hetzelfde restitutietarief gold, erop van toepassing werd.

4 Het Hauptzollamt, dat aan Metelmann de vooraf vastgestelde restitutie bij uitvoer en het mcb had toegekend, vorderde daarop terugbetaling op grond dat volgens artikel 9, lid 1, van verordening nr. 2730/79 de betaling van de restitutie afhankelijk is van het bewijs dat het produkt waarvoor de douaneformaliteiten bij uitvoer zijn vervuld, „in ongewijzigde staat het geografisch grondgebied van de Gemeenschap heeft verlaten", dat hetzelfde vereiste geldt voor de betaling van het mcb en dat de betrokken partijen melkpoeder ten gevolge van het ompakken niet aan die voorwaarde voldeden.

5 Na vergeefs gedaan bezwaar heeft Metelmann beroep ingesteld bij het Finanzgericht Hamburg, dat de behandeling van de zaak heeft geschorst en het Hof de volgende vragen heeft voorgelegd:

„1) Is artikel 9, lid 1, van verordening (EEG) nr. 2730/79, waarin de betaling van de restitutie bij uitvoer onder meer afhankelijk is gesteld van de voorwaarde dat de waar het geografisch grondgebied van de Gemeenschap ‚in ongewijzigde staat' heeft verlaten, in die zin te verstaan, dat wijziging van de uiterlijke kenmerken van de waar (b.v. ompakken in kleinere eenheden) tot verlies van het recht op de restitutie leidt, wanneer de waar dientengevolge onder een andere tariefpost komt te vallen, hoewel in de restitutieverordening voor beide tariefposten eenzelfde bedrag is voorzien ?

2) Zo neen: dient in geval van wijziging van de uiterlijke kenmerken van de waar na de vervulling van de douaneformaliteiten bij uitvoer en vóór het verlaten van het grondgebied van de Gemeenschap, het bij de vervulling van de douaneformaliteiten bij uitvoer geldende, dan wel het vooraf vastgestelde restitutiebedrag te worden toegepast ?

3) Heeft de in vraag 1 en/of vraag 2 gevraagde uitlegging — bij wege van overeenkomstige uitlegging van verordening (EEG) nr. 1371/81 van 19 mei 1981 — ook te gelden voor de monetair compenserende bedragen, hoewel met name de artikelen 7, lid 4, en 16, lid 2, van die verordening geen uitdrukkelijke regeling voor de uitvoer van de waar in ongewijzigde toestand behelzen ?"

6 Er zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door Metelmann, het Hauptzollamt Hamburg-Jonas, de regering van de Italiaanse Republiek en de Commissie van de Europese Gemeenschappen.

7 Met betrekking tot de eerste vraag meent Metelmann, dat artikel 9 van verordening nr. 2730/79 van de Commissie geen absoluut verbod inhoudt om de uiterlijke kenmerken van de waar te wijzigen, in het bijzonder niet wanneer deze wijziging geen enkele invloed heeft op de hoogte van de restitutie; een zodanig verbod zou trouwens in strijd zijn met het evenredigheidsbeginsel, indien het enkel tot doel had de douanecontrole te vergemakkelijken; bovendien zou er geen reden zijn om het onderhavige geval anders te behandelen dan dat van waren die onder het stelsel van douane-entrepôts of van vrije zones zijn geplaatst, waarvoor behandelingen zoals ompakken uitdrukkelijk zijn toegelaten door artikel 4, lid 5, van verordening nr. 798/80 van de Commissie van 31 maart 1980 houdende uitvoeringsbepalingen betreffende de vooruitbetaling van uitvoerrestituties en positieve monetaire compenserende bedragen voor landbouwprodukten (PB 1980, L 87, blz. 42), welk artikel aan deze verordening is toegevoegd bij artikel 2, lid 1, van verordening nr. 2674/80 van de Commissie van 17 oktober 1980 (PB 1980, L 274, blz. 11); het ompakken van een waar in andere eenheden zou dus niet leiden tot verlies van het recht op de restitutie, althans niet indien het tarief van de restitutie hetzelfde blijft.

8 Het Hauptzollamt, de regering van de Italiaanse Republiek en de Commissie geven hunnerzijds in overweging, de vraag aldus te beantwoorden, dat een wijziging van de uiterlijke kenmerken van de waar, in casu ompakking ervan in andere eenheden, het verlies van het recht op de restitutie met zich meebrengt. Het Hauptzollamt beklemtoont de noodzaak van een doeltreffende douanecontrole. De Italiaanse regering is van mening, dat een wijziging van de uiterlijke kenmerken die een andere tariefindeling van de waar ten gevolge heeft, ertoe leidt dat het gewijzigde produkt niet meer overeenkomt met het voor uitvoer aangegeven produkt, wat van belang is voor de vraag of de exporteur zijn recht op de restitutie dient te verliezen. De Commissie wijst erop, dat de gemeenschapswetgever, waar hij een behandeling heeft willen toestaan zonder dat dat gevolgen heeft voor het recht op de restitutie, het noodzakelijk heeft geacht daarvoor uitdrukkelijk toestemming te

geven, zoals in artikel 1, lid 1, van verordening nr. 2674/80, waarbij artikel 9 van verordening nr. 2730/79 is gewijzigd ten einde het bevriezen van de waar mogelijk te maken.

9 Ter beantwoording van de gestelde vraag dient allereerst te worden opgemerkt, dat voornoemde verordening nr. 798/80, anders dan Metelmann meent, geen wijziging toestaat van produkten die onder een stelsel van douane-entrepôts of van vrije zones zijn geplaatst, bij voorbeeld door ompakking in andere eenheden. De term „ompakken", die in genoemde verordening voorkomt in de lijst van toegestane behandelingen, is ook te vinden in artikel 1, sub 8, van richtlijn nr. 71/235 van de Raad van 21 juni 1971 inzake de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen met betrekking tot de „gebruikelijke behandelingen" die in douane-entrepôts en in vrije zones mogen worden verricht (PB 1971, L 143, blz. 28), en wel naast de uitdrukking „het eenvoudig overgieten of overbrengen in andere verpakkingen". De vermelding van „eenvoudig overgieten of overbrengen in andere verpakkingen", waarvan trouwens twijfelachtig is of het overgieten of overbrengen in verpakkingen van andere inhoud eronder valt, zou echter volstrekt overbodig zijn indien moest worden aangenomen dat het „ompakken" van een waar ook de overpakking ervan in andere eenheden omvat.

10 Vervolgens moet worden vastgesteld, of een uitlegging van artikel 9, lid 1, van verordening nr. 2730/79 in die zin, dat wijziging van de uiterlijke kenmerken van de waar in ieder geval leidt tot verlies van het recht op de restitutie, onverenigbaar is met het evenredigheidsbeginsel, althans in het geval waarin die wijziging geen verandering brengt in het bedrag van de restitutie en dus geen enkele invloed lijkt te hebben op het restitutiestelsel.

11 In dit verband moet erop worden gewezen, dat wegens het zeer grote aantal voor een restitutie in aanmerking komende exporten die ieder jaar in de Gemeenschap plaatsvinden, praktisch alleen aan de hand van de verpakking en de afmetingen ervan kan worden gecontroleerd of de goederen die de Gemeenschap verlaten, dezelfde zijn als die welke ten uitvoer zijn aangegeven. Een doeltreffende controle is echter onontbeerlijk voor een goede werking van het restitutiestelsel, omdat enkel na een correcte identificatie van de goederen die de Gemeenschap hebben verlaten, de daadwerkelijk verschuldigde restituties kunnen worden uitbetaald.

12 Deze conclusie vindt overigens bevestiging in voornoemde verordening nr. 798/80 die, door precies de bewerkingen aan te geven die zonder gevolgen voor het recht op de restitutie mogen worden verricht, duidelijk maakt dat het gaat om wijzigingen die de douanecontrole op geen enkele wijze kunnen bemoeilijken.

13 Het evenredigheidsbeginsel verzet er zich bijgevolg niet tegen, dat iedere wijziging van de uiterlijke kenmerken van de waar, waardoor de douanecontrole wordt bemoeilijkt en dus de goede werking van het restitutiestelsel in gevaar wordt gebracht, leidt tot verlies van het recht op de restitutie.

14 Mitsdien moet op de eerste vraag worden geantwoord, dat artikel 9, lid 1, van verordening nr. 2730/79, waarin de betaling van de restitutie bij uitvoer afhankelijk is gesteld van de voorwaarde dat de waar het geografisch grondgebied van de Gemeenschap „in ongewijzigde staat" heeft verlaten, aldus moet worden uitgelegd, dat wijziging van de uiterlijke kenmerken van de waar, waardoor de douanecontrole wordt bemoeilijkt, leidt tot verlies van het recht op de restitutie.

15 Gelet op het antwoord dat op de eerste vraag is gegeven, lijkt het nuttig ook de tweede vraag te beantwoorden voor het uitzonderlijke geval dat nieuwe douaneformaliteiten kunnen worden vervuld nadat de waar het geografisch grondgebied van de Gemeenschap heeft verlaten, zulks in de plaats van de eerder vervulde formaliteiten die door de wijzigingen die de waar heeft ondergaan, hun belang hebben verloren.

16 In dit geval rijst de vraag, wat de referentiedatum moet zijn bij de vaststelling van het restitutiebedrag.

17 Alleen de Commissie is ingegaan op de mogelijkheid van nieuwe douaneformaliteiten na de uitvoer. Zij meent dat in dat geval voor de vaststelling van het restitutiebedrag moet worden uitgegaan van de dag waarop het produkt de Gemeenschap daadwerkelijk heeft verlaten, omdat de eerdere douaneformaliteiten hun belang hebben verloren door de wijzigingen die het produkt na de vervulling ervan heeft ondergaan.

18 In dit verband moet worden herinnerd aan het doel van de restitutie, namelijk het overbruggen van het verschil tussen de prijzen in de Gemeenschap en die op de wereldmarkt. Wanneer de douaneformaliteiten bij uitvoer in een uitzonderlijk geval opnieuw worden vervuld nadat de waar het geografisch grondgebied van de Gemeenschap heeft verlaten, is het niet meer mogelijk de prijzen die op de gemeenschappelijke markt voor deze waar zouden kunnen worden verkregen, in aanmerking te nemen, en bijgevolg moet ervan worden uitgegaan dat het tijdstip waarop zij het geografisch grondgebied van de Gemeenschap verlaat, het laatste tijdstip is waarop men het verschil tussen de prijzen in de Gemeenschap en die op de wereldmarkt kan berekenen. Vaststelling van het restitutiebedrag op basis van

de prijzen die gelden op de dag waarop de nieuwe douaneformaliteiten na de uitvoer worden vervuld, zou geen enkel verband meer hebben met de doelstellingen van de restitutie en zou noodzakelijkerwijs willekeurig zijn. Deze conclusie dringt zich te meer op, daar de exporteur anders voor de hernieuwde vervulling van de douaneformaliteiten een dag zou kunnen kiezen waarop het restitutiebedrag voordeliger is.

19 Mitsdien dient op de tweede vraag te worden geantwoord, dat indien in een uitzonderlijk geval de douaneformaliteiten bij uitvoer nog kunnen worden vervuld na de dag waarop een waar het geografisch grondgebied van de Gemeenschap heeft verlaten, het op die dag geldende restitutiebedrag van toepassing is.

20 De derde vraag strekt ertoe te vernemen, of de op de eerste twee vragen gegeven antwoorden ook hebben te gelden voor de betaling van mcb's, hoewel de artikelen 7, lid 4, en 16, lid 2, van verordening nr. 1371/81 geen uitdrukkelijke regeling voor de uitvoer van de waar in ongewijzigde staat behelzen.

21 Alle partijen die opmerkingen hebben ingediend, geven in overweging deze vraag bevestigend te beantwoorden, behalve Metelmann die betoogt, dat ook indien men tot de conclusie zou komen dat wijziging van het uiterlijk van de waar tot verlies van het recht op de restitutie leidt, men rekening dient te houden met het feit dat verordening nr. 1371/81 de betaling van mcb's nergens afhankelijk stelt van de voorwaarde dat een waar in ongewijzigde staat is uitgevoerd.

22 Uit artikel 2 van verordening nr. 243/78 van de Commissie van 1 februari 1978 houdende invoering van de vaststelling vooraf van de monetaire compenserende bedragen (PB 1978, L 37, blz. 5), die toepasselijk was toen de feiten van de onderhavige zaak zich voordeden, blijkt dat mcb's enkel vooraf kunnen worden vastgesteld indien dat ook mogelijk is voor de heffingen en de restituties. Bijgevolg brengt het verlies van de vooraf vastgestelde restitutie ook het verlies van het vooraf vastgestelde mcb mee.

23 Met betrekking tot de dag die in geval van vervulling achteraf van de douaneformaliteiten voor de bepaling van de hoogte van het mcb in aanmerking moet worden genomen, valt op te merken dat ingevolge artikel 5, lid 4, van verordening nr. 1372/81 van de Commissie van 19 mei 1981 houdende bepalingen inzake de berekening van de monetaire compenserende bedragen (PB 1981, L 138, blz. 14), de monetaire coëfficiënt die volgens artikel 5, lid 2, sub b, van de verordening op de restituties en heffingen bij uitvoer in het handelsverkeer met derde landen

wordt toegepast, wordt afgeleid van het percentage dat voor de berekening van het mcb heeft gediend. Hieruit volgt, dat men voor de vaststelling van de hoogte van het mcb enerzijds en van het restitutiebedrag anderzijds niet van verschillende data kan uitgaan.

24 Mitsdien moet op de derde vraag worden geantwoord, dat de op de eerste twee vragen gegeven antwoorden ook gelden voor de bij verordening nr. 1371/81 voorziene betaling van mcb's.

Kosten

25 De kosten door de Italiaanse regering en door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening hunner opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Eerste kamer),

uitspraak doende op de door het Finanzgericht Hamburg bij beschikking van 1 oktober 1984 gestelde vragen, verklaart voor recht:

1) Artikel 9, lid 1, van verordening nr. 2730/79, waarin de betaling van de restitutie bij uitvoer afhankelijk is gesteld van de voorwaarde dat de waar het geografisch grondgebied van de Gemeenschap „in ongewijzigde staat" heeft verlaten, moet aldus worden uitgelegd, dat wijziging van de uiterlijke kenmerken van de waar, waardoor de douanecontrole wordt bemoeilijkt, leidt tot verlies van het recht op de restitutie.

2) Indien in een uitzonderlijk geval de douaneformaliteiten bij uitvoer nog kunnen worden vervuld na de dag waarop een waar het geografisch grondgebied van de Gemeenschap heeft verlaten, is het op die dag geldende restitutiebedrag van toepassing.

3) **De op de eerste twee vragen gegeven antwoorden gelden ook voor de bij verordening nr. 1371/81 voorziene betaling van mcb's.**

Joliet Bosco O'Higgins

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 12 december 1985.

De griffier
P. Heim

De president van de Eerste kamer
R. Joliet